

Nr 45.

Ankom till riksdagens kansli den 6 april 1934 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående revision av gällande bestämmelser om gårdfarihandel.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 335, vilken behandlats av första lagutskottet, ha herrar *Wallén* och *Nyblom* hemställt, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära att Kungl. Maj:t ville under beaktande av vissa i motionen angivna synpunkter skyndsamt uppgöra förslag till ändrade bestämmelser angående gårdfarihandel.

I fråga om de skäl, som föranlett motionärernas hemställan, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionen.

Allt sedan tillkomsten av 1864 års näringsfrihetsförordning har gällt, att för rätt att idka grosshandel eller försälja varor i bod eller från annat upplagsställe eller att med biträde av annan än hustru och hemmavarande barn till avsalu tillverka fabriks- och hantverksarbeten eller såsom yrke utöva annan hantering erfordras *anmälan* hos myndighet. Vid sådan anmälan skall enligt gällande bestämmelser fogas bevis, att sökanden råder över sig själv och sin egendom, d. v. s. icke är omyndig eller försatt i konkurs. För gift kvinna gälla i vissa fall särskilda bestämmelser.

Ursprungligen fordrades ej heller annat än anmälan av den som ville själv eller genom annan utom den ort, där han är bosatt, kringföra varor till salu annorledes än å marknad. Efter vissa år 1887 vidtagna ändringar i näringsfrihetsförordningen skall emellertid för dylik s. k. *gårdfarihandel* sökas *tillstånd* hos länsstyrelsen i det län, där försäljningen skall försiggå. Genom en förordning år 1908 har dock i dessa bestämmelser gjorts en jämkning såtillvida, att den som anmält sig till handels idkande har rätt att utan tillstånd driva gårdfarihandel å ort, där på grund av dylik anmälan kontor av stadigarande beskaffenhet inrättats.

Vid ansökning om tillstånd till gårdfarihandel skall sökande förete intyg om redbarhet och ordentlighet samt bevis, att han råder över sig och sin egendom. I stället för sistnämnda bevis skall företes, om sökanden är handlande, bevis att han inom riket idkar handel och, om sökanden är gift kvinna samt mannens samtycke är erforderligt, bevis därom. Önskar sökanden använda biträden, skola även beträffande dem motsvarande intyg och bevis företes. Därest vid prövning av betygens innehåll och i övrigt förekommande omständigheter tillståndet beviljas, skall i beviset därom

tillståndstiden samt sökandens och biträdenas utseende och ålder angivas. Tillstånd kan endast beviljas för kalenderår eller del därav.

Från tillståndstvånget stadgar näringsfrihetsförordningen vissa undantag. Sålunda är en var medgivet att utan anmälan eller tillstånd till salu kringföra livsförnödenheter, jordbruks- och ladugårdsprodukter samt alster av inhemsk hemslöjd. Vidare stadgas att den, som anmält sig till idkande av fabrik eller hantverk, äger att själv eller genom hustru eller hemmavarande barn till salu kringföra sina egna tillverkningar, därvid dock försäljaren skall medföra prästbetyg och visst intyg.

För handel genom kringförande av varor inom den ort, där den som driver handeln är bosatt eller idkar fast handel, finnas icke några särskilda föreskrifter i näringsfrihetsförordningen.

Genom *proposition*, nr 41, år 1932 förelades riksdagen förslag till lag om kringföringshandel och tillfällighetsförsäljning m. m.

I fråga om *kringföringshandel utom hemorten* innehöll denna proposition förslag, att den som själv eller genom annan ville kringföra varor till salu annorledes än å marknad utom kommun där han är bosatt eller kommun där han driver fast handel, hade att därtill söka tillstånd hos länsstyrelsen i det län där kringföringshandeln skulle äga rum, att ansökningen skulle avslås, om det funnes anledning antaga att sökanden icke vore lämplig att handha verksamheten, att i övrigt vid prövning av ansökningen främst skulle beaktas, huruvida kringföringshandeln kunde väntas medföra gagn eller olägenhet för allmänheten, samt att länsstyrelsen ägde meddela de särskilda ordningsföreskrifter för försäljningens utövande, som kunde finnas erforderliga.

Beträffande de handlingar, som skulle bifogas ansökningen, föreslogos allenast mindre jämkningar i förhållande till gällande rätt. I överensstämmelse med gällande föreskrifter upptog förslaget även en bestämmelse, att tillstånd till kringföringshandel av förevarande slag icke finge utsträckas utöver ett kalenderår.

Såsom förut erinrats skall sökanden enligt nuvarande bestämmelser, där est han vid kringföringshandeln vill använda biträden, även rörande dessa förete intyg om redbarhet och ordentlighet samt bevis att de råda över sig och sin egendom. Någon prövning av dessa personer sker i övrigt icke för närvarande. Förslaget innebar i denna del den nyheten att den, genom vilken försäljningen skall äga rum, skulle vara godkänd av tillståndsmyndigheten. På grund därav skulle i ansökningen om tillstånd lämnas uppgift å försäljarna. Härtill finge icke den godkännas, som kunde antagas vara olämplig. Om lämnat godkännande skulle utfärdas särskilt bevis. I stället för gällande bestämmelser om upptagande i sökandens tillståndsbevis av beskrivning på utseendet jämte åldersuppgift för såväl sökanden som försäljarna föreslogos att vid ansökningen skulle fogas försäljares fotografi och

att detta skulle införas i det för honom utfärdade beviset. Ville sökanden själv kringföra varorna, skulle för honom gälla vad som stadgats om försäljare.

Beträffande *kringföringshandel inom hemorten* eller den ort, där vederbörande driver fast handel, innebar propositionen, att den som själv eller genom annan ville kringföra varor annorledes än å marknad inom kommun, där han är bosatt, eller inom kommun, där han driver fast handel, hade att därtill söka tillstånd, i Stockholm hos överståthållarämbetet, i annan stad där poliskammare finnes hos denna, i övriga städer hos magistraten eller, där sådan icke finnes, stadsstyrelsen samt på landet hos länsstyrelsen i det län inom vilket kommunen är belägen. Härtill hade fogats ett stadgande att därest länsstyrelse meddelat sådant tillstånd till kringföringshandel utom hemorten, som ovan omtalats, och tillståndet avsåge det län eller den del av länet, där den kommun varest tillståndshavaren är bosatt eller driver fast handel är belägen, ägde han rätt att utan särskilt tillstånd idka kringföringshandel inom kommunen så länge tillståndet varade.

Rörande prövningen av ansökningar om tillstånd till kringföringshandel inom hemorten innehöll ifrågavarande förslag, att ansökningen skulle avslås därest det funnes anledning antaga att sökanden icke vore lämplig att handha verksamheten, att tillstånd i annat fall icke finge vägras med mindre varorna ur hälsovårds-, ordnings-, säkerhets- eller liknande synpunkt ansåges icke böra kringföras till salu samt att tillståndsmyndigheten ägde meddela de särskilda ordningsföreskrifter för försäljningens utövande som kunde finnas erforderliga.

Utöver vad nu anmärkts skulle för kringföringshandel av detta slag gälla detsamma som — på sätt ovan utvecklats — föreslogs gälla i fråga om kringföringshandel utom hemorten, allenast med den skillnad att tillståndstiden här ej skulle vara begränsad till ett kalenderår. Jämväl bestämmelserna angående försäljare skulle således här vara att tillämpa.

Såsom förut påpekats medges för närvarande viss *fri kringföringshandel* även utom hemorten. Envar äger sålunda att till salu kringföra livsförnödenheter, jordbruks- och ladugårdsprodukter samt alster av inhemsk husslöjd och må den, som anmält sig till idkande av fabrik eller hantverk, själv eller genom hustru eller hemmavarande barn till salu kringföra sina egna tillverkningar.

Propositionen innehöll i denna del, att motor- och smörjoljor samt bränsle finge kringföras till salu utan hinder av bestämmelserna i lagförslaget. Detsamma skulle gälla beträffande jordbruks-, ladugårds-, mejeri- och liknande produkter ävensom andra trädgårdsprodukter än växtplanter och frö, kött och köttvaror, hemslöjds- och hantverksalster med flera särskilt uppräknade varor, under förutsättning likväl att varorna i fråga vore av inhemskt ursprung eller av övervägande inhemsk tillverkning samt be-

träffande hemslöjds- och hantverksalster, att kringföringen skedde av tillverkaren eller av hans make eller barn under 16 år. I samband härmed föreslogs i propositionen att, om dylik fri kringföringshandel gäve anledning till anmärkning, densamma finge förbjudas av myndighet som, därest tillstånd erfordrats, haft att pröva ansökningen.

I två med anledning av propositionen väckta motioner yrkades den ändring i propositionen i nu förevarande avseende att den föreslagna begränsningen i rätten att fritt kringföra hemslöjds- och hantverksalster måtte utgå beträffande hemslöjdsalster.

I en tredje motion framställdes vissa invändningar mot förslaget att växtplanter icke skulle få fritt kringföras.

Propositionen innehöll vidare vissa bestämmelser angående tillfällighetsförsäljning m. m.

Första lagutskottet behandlade förenämnda proposition och de i anledning därav väckta motionerna i avgivet utlåtande nr 20. Utskottet framhöll därvid, bland annat, att förslaget avsåge att allttjämt möjliggöra för länsstyrelserna att fullfölja sin förutvarande restriktiva politik gentemot den egentliga s. k. gårdfarihandeln i äldre mening men samtidigt avsåge att icke lägga alltför stora hinder i vägen för vad man kallat den moderna kringföringshandeln, d. v. s. den handel som brukade ske på det sätt att affärsföretagen utsände försäljare, vilka i automobil medförde de saluhållna varorna. Utskottet erinrade samtidigt därom att denna form av kringföringshandel obestriddigen fölle under de gällande bestämmelserna och således redan vore underkastad tillståndstvång. En annan sak vore, att man i praktiken som regel icke syntes ha påkallat tillämpning av dessa bestämmelser å den moderna kringföringshandeln. Utskottet anförde därefter, att utskottet hyste starka betänkligheter mot förslaget att införa tillståndstvång jämväl för kringföringshandel inom hemorten och den ort, där sökanden driver fast handel. Det syntes även tveivelaktigt om man därigenom såsom avsetts kunde nämnvärt inverka på bettleriet. Å andra sidan skulle förslaget innebära en betydande olägenhet för vederhäftig platsförsäljning. Beträffande de formella kraven på ansökan med mera framstode såsom en väsentlig skärpning de nya föreskrifterna angående godkännande av försäljare samt utfärdande för varje sådan av ett särskilt bevis, försett med fotografi. Dessa bestämmelser skulle enligt utskottets mening innebära betydande olägenheter, varför ändring av förslaget i denna del i allt fall vore nödvändig. Utskottet gjorde vidare vissa invändningar mot den i förslaget verkställda uppräkningsen av varor, som skulle få fritt kringföras. Slutligen funne utskottet omotiverat, att rätten att använda hemmavarande barn såsom biträde vid kringförande av hemslöjds- och hantverksalster inskränkts till att gälla endast barn under 16 år. Utskottet förklarade, att utskottet på grund av anförda omständigheter icke kunde till antagande förorda ifråga-

varande lagförslag i vad det rörde kringföringshandel. Under sådana förhållanden syntes det icke heller kunna ifrågasättas att genomföra allenast de angående tillfällighetsförsäljning föreslagna bestämmelser. Utskottet avstyrkte sålunda propositionen i dess helhet.

Vid utskottets utlåtande funnos fogade två reservationer.

I den ena reservationen, som avgivits av herr *Anderson* i Hägelåkra m. fl., anfördes, att ifrågavarande bestämmelser om kringföringshandel och tillfällighetsförsäljning icke bort utbrytas ur näringsfrihetsförordningen, varjämte påpekades vissa mindre lämpliga konsekvenser därav. Vidare framställde reservanterna anmärkning mot den föreslagna bestämmelsen att fri kringföringshandel, som gäve anledning till anmärkning, skulle kunna förbjudas. Reservanterna föreställde sig, att det vore något enastående för svensk rättsordning, att administrativ myndighet kunde förbjuda en viss individ att utöva ett näringsfång, som vore fritt för alla svenska medborgare. Vidare ansågo reservanterna, att välgrundade anmärkningar framställts mot bestämmandet av de varor, som finge fritt kringföras. Det finge även betraktas såsom en brist i förslaget, att torghandeln icke beaktats. I fråga om förslagets innehåll i övrigt vore mindre att erinra. Det kunde emellertid med fog sägas, att man icke vunne något nämnvärt genom den inskränkning, som skett i personers rätt att kringföra varor till salu inom den kommun, där han är bosatt. Det hade slutligen varit önskligt att den fasta handelsintressen i högre grad tillgodosetts. På grund av nu anförda skäl avstyrkte reservanterna propositionen.

Den andra reservationen hade avgivits av herr *Larson* i Lerdala m. fl. Dessa reservanter kunde icke finna, att bärande skäl anförts för utskottets beslut att avstyrka propositionen. Det syntes vara allmänt känt, att olaga kringföringshandel bedreves i ganska stor utsträckning och att de varor, som allmänheten härvid förmåddes att inköpa, ofta vore av mindervärdig kvalitet. En reglering på detta område i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget vore av behovet påkallad. Utskottets betänkligheter gentemot förslaget att införa tillståndstvång för kringföringshandel inom hemorten kunde dessa reservanter icke dela. Det obetydliga besvär och den ringa kostnad ett sökande av tillstånd skulle medföra syntes väga ringa gentemot de fördelar, som genom reformen skulle vinnas. Utskottet hade ansett viss ändring påkallad beträffande försäljarebevis. Denna uppfattning kunde nu ifrågavarande reservanter icke heller dela. Beträffande de varor, som enligt förslaget skulle få fritt kringföras, ansågo de emellertid viss ändring påkallad. Vidare funne de, att någon begränsning i rätten att kringföra hemslöjdsalster icke borde äga rum ävensom att kringföring av hantverksalster borde kunna ske genom hemmavarande barn, oberoende av dessas ålder. Dessa reservanter tillstyrkte förty propositionen med allenast de mindre jämkningar, som påkallades av nyssnämnda anmärkningar.

Första kammaren biföll den av herr *Anderson* i Hägelåkra m. fl. anförda

reservationen under det att *andra kammaren* biträdde den av herr Larson i Lerdala m. fl. avgivna reservationen. I följd härav hade frågan förfallit.

I en *motion* (II: 42) vid riksdagen år 1933 yrkades, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om nytt förslag till lag angående kringföringshandel och tillfällighetsförsäljning. I motionen fästes även uppmärksamheten på vissa olägenheter av den försäljningsverksamhet som bedreves genom att kringresande agenter upptoge order å varor.

Första lagutskottet erinrade i avgivet utlåtande, nr 42, över motionen, att förslag till ny lag om kringföringshandel och tillfällighetsförsäljning varit underställt riksdagens prövning år 1932. Den av motionären först berörda s. k. moderna kringföringshandeln var då även föremål för särskild uppmärksamhet, men ansågs av utskottet falla under de gällande bestämmelserna om kringföringshandel och således redan vara underkastad tillståndstvång. Utskottet hyste alltjämt samma uppfattning i denna del och funne ej heller ådagalagt, att något väsentligt vore att vinna genom en ändring i de nuvarande bestämmelserna härutinnan. Vad anginge frågan om den försäljningsverksamhet, som bedreves genom upptagande av order med eller utan uppvisande av prov, ville utskottet erinra om att denna form av försäljningsverksamhet, som otvivelaktigt kunde medföra vissa olägenheter, beaktats av kommerskollegium i ett år 1928 avgivet principutlåtande i hithörande frågor. Kollegiet förordade därvid att för sådana handelsresande och platsförsäljare, som utbjöde varor direkt till allmänheten, borde tillämpas samma regler som för kringföringshandel under det att i fråga om sådana handelsresande och platsförsäljare, som endast uppsökte köpmän eller fabrikanter för avsättning av varor som skulle av dem återförsäljas eller användas i deras tillverkning, icke borde stadgas annat än skyldighet att göra anmälan till länsstyrelsen i det län, där verksamheten bedreves. Något förslag i den av kollegiet förordade riktning upptogs emellertid ej i propositionen till 1932 års riksdag. Utan tvivel måste även kollegiets förslag anses innebära ett ingripande av synnerligen ömtålig och vansklig art. Det vore allmänt känt, att en stor del av den normala handeln bedreves genom kringresande agenter. Uppenbarligen kunde all dylik verksamhet icke läggas under kringföringshandelns tillståndstvång. Den av kollegiet föreslagna gränsdragningen syntes emellertid bygga å förutsättningar, som svårigen kunde kontrolleras. En del av de olägenheter, som vidlådde ifrågavarande form av försäljningsverksamhet, syntes för övrigt komma att beaktas vid den lagstiftning, som enligt tillkännagivande av chefen för justitiedepartementet vore under övervägande beträffande avbetalningsköp. Utskottet kunde för sin del icke för det dåvarande finna tillräckliga skäl föreligga för ytterligare åtgärder i sådan riktning.

Utskottet avstyrkte fördenskull motionen och utskottets hemställan bifölls av båda kamrarna.

Utskottet vill även anmärka, att medicinalstyrelsen den 3 februari 1934 till Kungl. Maj:t avgivit en framställning, däri hemställts att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder för utfärdande av köttkontrollbestämmelser angående ambulering handla med kött och köttvaror. Framställningen har den 2 mars 1934 remitterats till kommerskollegium.

I *förevarande motion* anføres, att den s. k. dörrknackarhandeln blivit en plåga för allmänheten samt att denna liksom andra former av kringföringshandel, särskilt inom livsmedelsbranschen, hotade att undergräva den fasta handeln. Kringföringshandeln undandrog sig åtskilliga bestämmelser som gällde för den fasta handeln. Den vore därjämte ur skattesynpunkt okontrollerbar. Det syntes fördenskull vara nödvändigt att införa en ändrad lagstiftning som medförde att utövarna av kringföringshandel ur ekonomisk och hygienisk synpunkt ålades samma skyldigheter, som gälla dem vilka idka handel i butikslokaler, samt att tillstånd till kringföringshandel medgivas endast i sådana fall, där den begärda rätten att få utöva densamma ur konsumentsynpunkt har ett verkligt behov att fylla.

Av den utredning som låg till grund för 1932 års proposition med förslag till lag om kringföringshandel och tillfällighetsförsäljning m. m. framgick, att länsstyrelserna allmänt tillämpade en mycket restriktiv politik när det gällde att bevilja tillstånd till egentlig s. k. gårdfarihandel i äldre mening. Såvitt utskottet har sig bekant ha länsstyrelserna icke heller ändrat ståndpunkt härutinnan. Beträffande den egentliga gårdfarihandeln torde sålunda några nya restriktioner icke vara behövliga.

Utskottet.

Vad härefter angår den moderna kringföringshandeln, d. v. s. den handel som brukar ske på det sätt att affärsföretagen utsända försäljare vilka i automobil medföra de saluhållna varorna, syntes emellertid av nämnda proposition framgå, att sådan handel i allmänhet fått opåtalat äga rum utan att tillstånd för densamma fordrats. Utskottet erinrade emellertid i sitt utlåtande över propositionen att denna form av kringföringshandel obestriddligen fölle under de gällande bestämmelserna och sålunda vore underkastad tillståndstvång. Samma uppfattning uttalades av utskottet i dess ovannämnda utlåtande i ämnet år 1933. I överensstämmelse härmed ha länsstyrelserna möjlighet att i fråga om den moderna kringföringshandeln tillämpa samma restriktiva politik som beträffande den äldre gårdfarihandeln. Några nya bestämmelser i syfte att begränsa förstnämnda form av varudistribution, vilken för övrigt i många fall lär ha en viktig uppgift att fylla, synas sålunda icke erforderliga. Däremot kunde måhända sättas i fråga huruvida icke kringföringshandeln inom livsmedelsbranschen vore i behov av en viss reglering ur hygienisk synpunkt. På sätt utskottet anmärkt i redogörelsen härövan har medicinalstyrelsen inkommit med en framställning till Kungl. Maj:t rörande den ambulering handla med kött och köttvaror, vilken framställ-

ning för närvarande är föremål för kommerskollegiets prövning. Det torde vid nu angivna förhållande icke föreligga anledning för riksdagen att påkalla åtgärder i ämnet.

Beträffande slutligen den s. k. dörrknackerhandel som äger rum inom den ort där vederbörande är bosatt och sålunda icke är att hänföra till gård-farihandel, uttalade utskottet år 1932, att utskottet hyste starka betänkligheter mot då föreliggande förslag att införa tillståndstvång jämväl för kringföringshandel inom hemorten. Det syntes även utskottet tvivelaktigt om man därigenom kunde nämnvärt inverka på bettleriet. Å andra sidan skulle förslaget innebära en betydande olägenhet för vederhäftig platsförsäljning. Även i den ena av de vid utskottsutlåtandet fogade reservationerna framhölls, att det med fog kunde sägas att man icke vunne något nämnvärt genom den inskränkning som skett i förslaget beträffande rätten att kringföra varor till salu inom den kommun där vederbörande är bosatt. Utskottet hyser alljämt den uppfattningen att en begränsning av kringföringshandeln inom hemorten knappast skulle kunna upprätthållas i sådan utsträckning att därmed vunnes några nämnvärda fördelar.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 6 april 1934.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerman, Klefbeck, Bissmark, Norling*, Svenson i Eskhult, Forssell*, Karlsson i Gillberga och Velander*;

från andra kammaren: herrar Linnér, Hedlund i Östersund, K. A. Westman*, Sjögren, Olsson i Rimforsa och Olsson i Mellerud, fröken Wellin* samt herr Johnson i Kalmar.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.